

Kas „Balti kirjanik“ on olemas?

Cornelius Hasselblatt

Teesid: Artiklis küsitakse 2009. a ilmunud leksikoni „300 Baltic Writers“ põhjal, kas „Balti kirjanik“ on põhjendatud mõiste. Varem mõisteti Baltikumil all laiemat ala, kuhu kuulusid ka Poola ja Soome. Uurides, kui palju „Balti“ kirjanikke on tõlgitud naaberkeeltesse, selgus, et läti keelde on neid tõlgitud rohkem kui leedu ja eesti keelde. Samuti on eesti autoreid rohkem tõlgitud soome keelde ja leedu autoreid poola keelde. Ilmneb, et Balti kontseptsioon on liiga kitsas, sest relevantne regioon on suurem: soome-eesti ja leedu-poola suhetega võrreldes ei paista eesti-läti-leedu suhe eriti millegagi silma.

Märksõnad: Baltimaad, kirjandus, tõlkekirjandus, regionalism, Soome, Poola

Teatavasti on Eesti, nagu iga maa või riigi kirjeldamine, klassifitseerimine, lahterdamine ja paigutamine mitmeti võimalik. Ei ole olemas mingit „loomulikku“ või „looduslikku“ kohta, iga kategoriseerimine ja iseloomustamine on teatud mõttes meelevaldne. Nii võib Eesti puhul kõigepealt küsida, kas ta on Euroopas või mitte (*sic!*, vrd Selart 2014: 143 jj, Hasselblatt 2002), ja kui sellele jaatavalt vastata, võib leida peaaegu kõik Euroopa ilmakaared: kord on ta osa Põhja-Euroopast, kord Ida-Euroopast, siis veidi täpsemalt Kirde-Euroopast, aga mõnikord ka Kesk-Euroopast (olles lääne ja ida vahel, nagu igal pool väidetakse) või isegi osa Lääne-Euroopast, kui tõlgendada kogu Euroopa Liitu kui „läänelikku“. Või kui mõelda Friedebert Tuglasele, kes sajand tagasi koges Helsingit kui „Lääne-Euroopa linna“ (Tuglas 1990: 100). Kuna Tallinn ja Helsingi on enam-vähem samal pikkuskraadil, peaks ida-lääne-skaalal neil ju sama positsioon olema. Ainult Lõuna-Euroopasse pole Eestit vist kunagi pandud.

Pisut väiksemal mõõtkaval jätkuvad küsimused, kui proovida leida regionaalset kooslust. Kas Eesti on Põhjamaa või nn Baltimaa või veel midagi muud? Seda diskussiooni pole mainitud meelevaldsuse tõttu mõtet (ega vajagi) siin korrata, aga nimetada tuleb seda küll. Sest see, mida tahan siin lähemalt vaadelda, on Eesti paigutamine nn Balti konteksti, mis – suuremalt osalt vist pragmaatilistel kaalutlustel – ju regulaarselt aset leiab.

Konkreetselt ajendiks on 2009. aastal ilmunud käsiraamat „300 Baltic Writers“ (Kalnačs jt 2009), mis esitleb 100 kirjanikku vastavalt Eestist, Lätist ja Leedust. Oma kontseptsiooniga sugereerib see teos niisiis juba teatud ühtsust, mis ongi – nagu mainitud – arusaadav ja pragmaatiline lähenemisviis. Siiski küsisin seda teost käes hoides endalt: kas Balti kirjanik on olemas, kes ta on ja kuidas teda ära tunda? Teiste sõnadega, kas Balti ühtsus on ainult soovunelm või on seda kuskil näha, tunda või isegi mõõta? (Seik, et olen ise kuue artikli kaudu mainitud raamatuga seotud, on irrelevantne, sest ma liitusin alles raamatu koostamise hilisemal staadiumil ega olnud seotud teose kontseptsiooniga.)

Küsimust, mis on Balti või Baltikum, peetakse tänapäeval ilmselt retooriliseks, kuna Eesti, Läti ja Leedu pannakse jätkuvalt kokku kolmeks Balti riigiks. Kuid mõistest arusaamiseks ja

selle lahtiharutamiseks on kasulik vaadata pisut ajalukku. Siis tuleb tõdeda, et sõna ise pole eriti vana ja pärineb ilmselt 11. sajandist, kui Breemeni Adam seda oma ladinakeelses tekstis kasutas. Siinjuures on oluline tõdeda, et Adam on välismaalane, kes väljastpoolt vaadates leiutab nime ühe oma kultuuriruumis seni tundmatu ja järelikult nimetu regiooni jaoks. Nimi on niisiis imporditud kontseptsioon. Adami *balticus* lähtub arvatavasti taani sõnast *belt* 'vöö', mida võis ajendada siinse rannajoone kuju (Laur 1972: 72). Ning nagu veel tänapäevalgi mitmes keeles, oli sõna varasematel sajanditel laiemal kasutusala. Isegi Taani võis 19. sajandil veel olla „Balti rannal“ (samas, 64) ning Bronis Kaslas publitseeris 1976. aastal monograafia „The Baltic Nations“, mille alapealkiri oli „Estonia, Latvia, Lithuania, Finland, Poland“. Pool sajandit varem oli ühes saksakeelses monograafias pandud neli riiki kokku, jagatud kolmeks peatükiks: esimeseks Soome, teiseks Eesti ja Läti, ning kolmandaks Leedu (Friedrichsen 1924). Sama rühma, kuid võrdset jagatuna neljaks ühepikkuseks peatükiks, käsitleb Aleksis Rubulis oma kirjandusloos (Rubulis 1970). Mainin seda ainult näitamaks, et tänapäeva Balti-kontseptsioon on vähem iseenesestmõistetav, kui üldiselt oletatakse.

Igasugune kontseptsioon on konstruktsioon. Ning üles ehitada võib teisigi seoseid (vrd Hasselblatt 1988), nii et Balti kontseptsioon on parimal juhul ainult üks mitme hulgast. Jüri Talvet mõonab mainitud käsiraamatu arvustuses, et kolme maa kirjanike paigutamine segamini on ju põhimõttena „[---] sümboolne. Kuigi see praegusel hetkel jääb paratamatult vaid sügavamate protsesside pealispinnale, väljendub selles märgiliselt ometi mingi soovitatav Balti tulevikühtsus.“ (Talvet 2010: 381–382.)

Nõustun eelneva tsitaadiga selles osas, et tegemist on – või pigem: oleks – tulevikühtsusega. Kas see on pragmaatilistel kaalutlustel soovitatav või mitte, on hoopis ise küsimus, mida ma ei taha siin käsitleda. Tuleviku asemel tahan siin vaadata minevikku ja küsida, kui õigustatud see mainitud Balti seos või kontseptsioon on. Sellega on küsimus ka, kas mainitud leksikonis pakutud ainekub lubab meil kuidagi rääkida Balti kirjanikest, Balti kirjandustest või isegi üh(ts)est Balti kirjandusest?

Raamat ise tahab meid seda uskuma panna oma ülesehituse ja saatesõnaga, aga just viimase puhul tekib küsimusi. Selle väga lühikese, vähem kui 900 sõnast koosneva saatesõna hoolikal ülelugemisel selgub, et siin on tegemist soovmõtlemisega. Alustagem kohe esimeste lausetega: „See teatmeteos esitleb sadat tuntuimat kirjanikku igast Balti riigist, alustades 16. sajandiga, mil kirjasõna alguse sai, ja lõpetades 21. sajandiga (bibliograafia ulatub kuni 2008. aastani). Sellega osutab ta kolme Balti riigi ajaloolisele ja kultuurilisele partnerlusele.“ (Kalnačs jt 2009: 5.)¹ Päril esimese lausega on kõik korras, aga teine lause on juba

1 „This reference book presents a hundred of the best-known writers from each of the three Baltic States, starting with the time in the 16th century when the written word first appeared in their national languages, and going on to the twenty-first century (the bibliography goes up to the year 2008). In doing so, it shows the historical and

problemaatiline: kas lihtsalt midagi kokku pannes (*In doing so*) võib juba tõestada, et ajaloolised ja kultuurilised seosed või isegi mingi partnerlus on olemas? See on lihtsalt ekslik järeldus. Loogiline viga. Koostades mõnede kultuuride – kas või saami ja fidži – kirjanike leksikoni, ma ju veel ei tõesta nende kultuuride partnerlust.

Edasi loeme mõned read hiljem: „Juba ammu on kõigi nende maade kirjanikud, luuletajad, näitekirjanikud ja kirjanduskriitikud ära teeninud, et neid esitletaks laiemale rahvusvahelisele publikule regionaalse nähtusena“ (samas).² Ka siin tuleb küsida: Kuidas nii? Kes seda määrab? Ja miks? Nende esitlemine laiemale rahvusvahelisele publikule võib ju väga soovitatav olla, aga miks just regionaalse nähtusena? Siia tuleb kohe panna kaks küsimärki: esiteks on regiooni määramine, nagu ülal juba näidatud, meelevaldne ja kunstlik, ja teiseks, see *as a regional phenomenon* on nii kergekäeliselt paberile pandud, aga lähemal vaatlemisel ju selgub, et me ei tea, mis see on. Vähemalt mina ei söanda seda öelda. Kas siis sama regiooni inimesed peaksid kirjutama kuidagi ühtemoodi? Või kas siis sama keelt kõnelevad inimesed peaksid kirjutama ühtemoodi? Kas kõik saksa või vene kirjanike tekstid on sellisena äratuntavad? Kindlasti mitte, asi on ju pigem vastupidi, just eri keelte ja kultuuride vahel sünnivad mõnikord üllatavad paralleelid. Vaadake näiteks Christa Wolfi ja Ene Mihkelsoni mõttekat kõrvutamist (Sakova-Merivee 2014). Samuti piisab juba sellest, kui mõelda Jaan Kaplinski ja Hando Runneli peale. Mis on neil ühist peale selle, et nad debüteerisid ühes ja samas kassetis? Juba Marju Lauristin viitas sellesama kasseti arvustuses ajalehes *Sirp* ja *Vasar* 9. aprillil 1965 isegi kolm korda sellele, kui erinevad need kaks meest on: „Kaplinski vaatlemale hoiakule on otse vastupidine Hando Runneli luuletajapositsioon“ (Lauristin 1975 [1965]: 165), „Juba oli juttu Kaplinski ja Runneli luuletajaloomuste vastandlikkusest“ (samas, 169) ja „Kaplinski ja Runneli kontrastsus“ (samas, 171). Teiste sõnadega: ega neil midagi ühist polegi peale keele. Ja siin on asja tuum: keel on justnimelt see, mis nõndanimetatud Balti kirjanikke teineteisest eristab.

Saatesõna teisel leheküljel süveneb mulje, et selle kirjutajad pole kõike lõpuni mõelnud, kui mitte lausa ütelda, et nad on lohakalt kirjutanud: „See on esimene katse koondada ühte raamatusse teavet kolme eri rahvuse ja kogu regiooni kirjandusprotsesside ja esileküündivamate autorite kohta“ (Kalnačs jt 2009: 6).³ See ei vasta tõele, sest vähemalt Aleksis Rubulise ja

cultural partnerships between the three Baltic countries.“

2 „For a long time, the writers, poets, playwrights and literary critics of each of these countries have deserved to be introduced to a wider international literary audience as a regional phenomenon.“

3 „This is the first attempt to collect in one book information on the literary processes and the most prominent authors of the three individual nations and of the whole region.“

Friedrich Scholzi monograafiad on meil juba olemas (Rubulis 1970, Scholz 1990). Need on küll bibliograafias mainitud (Kalnačs jt 2009: 387), aga muidu minnakse neist ilmselt mööda. Mõistatuslikuks jääb ka lõpus väljendatud teose siht: „Samal ajal on see ka rahvuslike kirjanduspärandite proovilepanek nende rahvusvahelise positsiooni seisukohast ja katse ennustada, millised väärtused saavad tulevikus oluliseks Balti kirjanduslikus traditsioonis ja mis äratavad laiemat huvi, iseäranis Euroopa Liidu kultuurimaastikul“ (samas, 6).⁴ Kas ühe teatmeteosega võib proovida, kuidas mingi kirjandus rahvusvahelisel areenil vastu peab? Või kuidas tuleb mõista väljendit *international standing*? Ja veel rohkem, isegi tulevikku vaadata? Ja jälle on juttu Balti kirjanduslikust traditsioonist, ilma et seletataks ära, mis see õieti on.

Nendest tõrksatest mõtetest ajendatuna hakkasin kaaluma, kas minu kahtlust Balti kontseptsiooni suhtes on võimalik kuidagi põhjendada või empiirika varal toetada. Ning seda ma proovingi nüüd teha kahe küsimuse abil, mis alluvad põhiküsimusele, kas „Balti kirjanik“ on olemas, nimelt:

1. Kas siin esitatud „Balti“ (tähenduses Eesti + Läti + Leedu) asemel pole ka mõeldav või isegi eelistatav mõni teine regionaalne ühtsus?
2. Kui Balti regionaalne ühtsus tõepoolest olemas on, kas seda on siis näha ka omavahelise interaktsioonina?

1. Nagu eespool mainitud, on Balti kontseptsioon niigi kõikuv ja varem langes selle alla palju suurem ala. Praegusel juhul aitab juba, kui lisame siia põhja- ja lõunanaabrid ning vaatame, kas ka seal pole (isegi rohkem) kokkupuuteid.

Siis paistab kohe silma väga lai, vana, hästi tuntud, kaua uuritud (vrd Kurman 1972) ja järjest uuenev kultuurikontakt Soome ja Eesti vahel. Alustada võib kas või „Kalevipojast“ või Elias Lönnrotist, kindlasti aga Aino Kaldast (kes on pääsenud ka mainitud leksikoni) ja Hella Wuolijokist (keda pole leksikonis), kuni meie sajandini välja: Sofi Oksanen, Mika Keränen, Jorma Rotko (vt Kaevats 2010, Kaints 2010), Heli Laaksonen – Mart Velsker räägib juba „soome-eesti ühiskirjanikest“ (Velsker 2009: 1415). Ja isegi Eesti rahvusvaheliselt kõige tuntum luuletaja Jaan Kaplinski luuletab vahel soome keeles. Nii et Soome-Eesti liinil toimub üsnagi palju.

Vaatame siis meie regiooni lõunapiiri poole: sama intensiivset kultuurivahetust sealt küll ei leia, aga seoseid on ikkagi üsna palju. Leedu-Poola kontaktid ja suhted on juba puhtalt poliitilise ajaloo poolest üsna intensiivsed. Piisab, kui mainitakse Adam Mickiewiczit (1798–1855), kes kuulub mingil viisil mõlemasse kultuuri, või Nobeli laureaati Czesław

4 „At the same time, it is also a test of the national literary heritages from the point of view of their international standing, and an attempt to foresee which values will be important in the future of the Baltic literary tradition, and which will have a wider appeal, particularly in the cultural space of the European Union.“

Miłoszit, kes kirjutas küll ainult poola keeles, keda aga siiski seostatakse pidevalt Leedugagi. Lisaks oli pool Poola intelligentsi 19. sajandi algul õppinud Vilniuse Ülikoolis.

Kuidas aga on vahepealsete kontaktidega? Eesti-Läti alalt teame muidugi, et nii mõnigi lätlane käis Tartu Ülikoolis ja et Krišjānis Valdemārs oli kontaktis Carl Robert Jakobsoni ja Johann Köleriga (Kruus 1938), ja muidugi on meil oma päritoluga August Gailit, kes aga siiski kirjutas ainult eesti keeles. Aga edasi? Ka Läti-Leedu liinil pole teada eriti hulgaliselt kooskäimisi ja koostöötamisi.

Teiste sõnadega: nii väga suur Balti-sisene ühtsus ei paistagi olevat. Seda kinnitab teisest, nimelt venekeelse kirjanduse vaatevinklist ka Taisija Laukkonen: „Hoolimata üldise olukorra sarnasusest kolmes Balti riigis on kohaliku vene kirjanduse staatus igapähe neist erinev. Ja vaid osalt seostub see venelaste etnilise osakaaluga igas riigis.“ (Laukkonen 2012: 40.) Selle asemel paistab Balti äärealadel – Soome-Eesti ja Poola-Leedu vahel – olevat üsna tihe suhtlus ja vastastikune mõjutamine (millele ma olen juba viidanud Scholzi monograafiat muidu väga kiitvalt arvustades, vrd kolme ainult osaliselt kattuvat arvustust Hasselblatt 1991, 1992 ja 1993).

2. Vaadake siis, kas seda puuduvat „loomulikku“ ühtsust püütakse kirjanduse valdkonnas kompenseerida rohke tõlketööga. Kuna meie leksikon sisaldab suurepäraselt bibliograafilist infot justnimelt ka tõlgete kohta, on sealt kerge järele vaadata, kui palju meie autoreid on tõlgitud. Ja praegusel juhul pakub eriti huvi küsimus, kui palju neid on tõlgitud teistesse „balti“ keeltesse. Sest kas poleks loogiline, et kui kultuurid moodustavad mingi teatud ühtsuse, tõlgitakse teineteist usinalt? (Nagu Soomes, kus soomerootsi kirjanduse tõlkimisel on eriline positsioon, vrd Katajamäki 2007.)

Lugesin niisiis leksikoni Äbelest Zivertsini hoolikalt läbi ja sisestas leitud andmed *excel*'i tabelisse. Lõpptulemus oli mitmekesine arvude rägastik, millega võib tõestada kõike ja mitte midagi, millest aga saab siiski ekstraheerida mõne huvitava osatabeli, et mõnele küsimusele vastust leida.

Näiteks: kui palju autoreid üldse on teistesse „balti“ keeltesse tõlgitud?

Tabel 1

tõlgitud:	ainult eesti keelde	ainult läti keelde	ainult leedu keelde	mõlemasse keelde	mitte kumbagi
100 eesti autorit	X	19	3	22	56
100 läti autorit	7	X	10	29	54
100 leedu autorit	2	15	X	24	59

Niisiis on sajast eesti autorist 19 tõlgitud ainult läti keelde, kolm ainult leedu keelde ja 22 nii läti kui leedu keelde, millest järeldub, et üle poole, nimelt 56, pole ühtegi teise „balti“ keelde tõlgitud. Mis pole eriti üllatav, sest suurem osa igast kirjandusest jääb ju tõlkimata.

Esimesel pilgul ei paista siin suurt erinevust kolme kirjanduse vahel olevat, sest iga kirjanduse puhul tuleb tõdeda, et üle poole pole üldse tõlgitud. Silmatorkav on aga juba, et eesti leedu paar on kummalgi juhul suhteliselt väike: eesti autoreid, kes oleksid ainult leedu ja mitte läti keelde tõlgitud, on vaid kolm, leedu autoreid, kes oleksid ainult kaugemasse keelde tõlgitud, isegi ainult kaks. Tundub niisiis, et otsene naabersuhe soodustab tõlkimist. Kas see aga räägiks Balti kontseptsiooni poolt või vastu?!

Vaadakem sama tabelit veel pisut täpsustatud kujul, nimelt pidades silmas küsimust, kui palju autoreid kokku on tõlgitud igasse keelde:

Tabel 2

tõlgitud:	eesti keelde	läti keelde	leedu keelde	emba-kumba keelde	mitte kumbagi
100 eesti autorit	X	41	25	44	56
100 läti autorit	36	X	39	46	54
100 leedu autorit	26	39	X	41	59
kokku	62	80	64		

Seega on läti keelde tõlgitud 41 eesti autorit, leedu keelde 25 eesti autorit ja osa neist mõlemasse, aga, nagu ülal juba näha, 56 autorit mitte kumbagi. Selles pole midagi uut. Huvitav on aga viimane rida, millest selgub, et läti keelde on siiski tõlgitud tunduvalt rohkem kui eesti või leedu keelde. See asjaolu paistab jällegi kinnitavat, et naabersuhe on tähtis. Jääb aga sama küsimus: kas see räägiks Balti kontseptsiooni poolt või vastu?!

Teeme siis osa tabelist veel suuremaks ja vaatame, mis peitub kõige parempoolsema veeru taga: kui mitte omavahel, ehk on meie autorid tõlgitud teistesse keeltesse? Siis tekib järgmine pilt:

Tabel 3

tõlgitud:	soome keelde	poola keelde	vene keelde	saksa keelde	inglise, prantsuse vm keelde	pole üldse tõlgitud
56 omavahel tõlkimata eesti autorit:	12	1 [ka soome]	14	1	3	26
54 omavahel tõlkimata läti autorit:	3	0	12	4	3	32
59 omavahel tõlkimata leedu autorit:	0	10	8	3	9	29

Peamiselt torkab siin silma, et eesti kirjandust on võrreldes kahe teisega suhteliselt palju soome keelde tõlgitud ja leedu kirjandust omalt poolt jälle poola keelde. Kusjuures eelnevas tabelis on ainult omavahel tõlkimata jäänud autorite tõlked soome ja poola keelde. Täispildi saamiseks tuleb võtta iga keele kõik sada autorit ja vaadata, kuidas nad on tõlgitud:

Tabel 4

tõlgitud:	eesti keelde	läti keelde	leedu keelde	soome keelde	poola keelde
100 eesti autorit	X	41	25	47	21
100 läti autorit	36	X	39	14	5
100 leedu autorit	26	39	X	2	30

See pole üllatav ja annab vastuse küsimusele, kas naabersuhte tähtsus räägiks Balti kontseptsiooni poolt või vastu. Nimelt vastu, sest Balti kontseptsioon on liiga kitsas, regioon on suurem – või tuleb rääkida teistest regioonidest. Sest nagu näha, on läti ja leedu kirjandus Soomes päris nõrgalt esindatud, nagu pannakse tähele ka paksus kahekõitelises Soome tõlkeajalooteoses (Riikonen 2007 II: 314). Soome-eesti ja leedu-poola suhetega võrreldes ei paista eesti-läti-leedu suhe eriti millegagi silma.

Lõpuks võiksid pilti veel laiendada ka naabrite naabrid, sedapuhku rootsi ja tšehhi keel, mis on tõlgete sageduse poolest järgmised:

Tabel 5

tõlgitud:	eesti keelde	läti keelde	leedu keelde	soome keelde	poola keelde	rootsi keelde	tšehhi keelde
100 eesti autorit	X	41	25	47	21	21	22
100 läti autorit	36	X	39	14	5	12	13
100 leedu autorit	26	39	X	2	30	14	18

See kinnitab lõpuks, mida me teistest valdkondadest, kas või ajaloost juba teadsime: Läti ja lätlaste puhul võib tõepoolest Balti orientatsioonist rääkida, sest läti kirjandust on tunduvalt rohkem tõlgitud piiritagustesse naaberkeeltesse ning tabelist 2 selgus ka vastupidine tendents, nimelt et lätlased ise tõlgivad ka rohkem. Eestlaste ja leedulaste puhul tuleb aga tõdeda, et neil on teised kanalid ka. Kui üldse, siis on neile Balti kontseptsioon ainult üks mitme variandi hulgast. Või teistpidi väljendades: nende Balti kontseptsioon vastab rohkem Breemeni Adami aegsele laiemale alale.

Ammendavat vastust küsimusele, kas „Balti kirjanik“ on olemas, pole selle lühikese artikliga, milles üksikasjalikult analüüsiti ainult üht aspekti, nimelt kirjanike tõlgitavust (s.t kui palju neid on tõlgitud), muidugi antud. Aga kui küsimust ei loeta niikuinii retoorilisena – seda võimalust ei taha ma kindlasti välistada –, siis peaks käesolevast käsitlusest järelutama, et see küsimus on võimendatud. Nagu oleks veel üks küsimärk lisatud, või sõna *tõesti*: „Kas „Balti kirjanik“ on tõesti olemas?“ Sest käesolevas artiklis ei leitud argumente, mis räägiksid „Balti kirjaniku“ olemasolu poolt. Kuna neid ei ole aga otsitudki(!), ei sõanda ma kuulutada

„Balti kirjanikku“ päris surnuks. Aga me peaksime endale aru andma, et me ikkagi ei tea, missugune ta on. Siin on veel vajadus täiendava uurimise järele.

Esiialgu jääb kahtlus, et Balti kontseptsioon on rohkem teatud ringkondade soovunelm kui sisuliselt põhjendatud käsitlus. See võib olla pragmaatiliselt isegi õigustatud, sest kuidas muidu teha nähtavaks kolme eri kultuuri, mis on paigutatud kuskile Skandinaavia, Venemaa ja Poola vahele ja millest muu maailm suurt midagi ei tea. See on arusaadav, aga sel on siiski hädalahenduse maik juures. Muidu kiiduväärt leksikoniga „300 Baltic Writers“ ei saa „Balti kirjaniku“ olemasolu, rääkimata tema olemust, tõestada.

Kirjandus

- Friederichsen, Max** 1924. Finland, Estland und Lettland, Litauen. Breslau: Ferdinand Hirt.
- Hasselblatt, Cornelius** 1988. Sowjetisch – finnougrisch – europäisch – estnisch? Aspekte der estnischen Nachkriegsliteratur. – Baltisches Jahrbuch, No. 5, S. 248–262.
- Hasselblatt, Cornelius** 1991. Friedrich Scholz: Die Literaturen des Baltikums. Ihre Entstehung und Entwicklung. Opladen: Westdeutscher Verlag 1990 [Abhandlungen der Rheinisch-Westfälischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 80.] 356 S. – Osteuropa, Nr. 12, S. 1235–1236.
- Hasselblatt, Cornelius** 1992. Friedrich Scholz: Die Literaturen des Baltikums. Ihre Entstehung und Entwicklung. Opladen: Westdeutscher Verlag 1990. [Abhandlungen der Rheinisch-Westfälischen Akademie der Wissenschaften. 80.] 356 S.) – Ural-Altäische Jahrbücher. Internationale Zeitschrift für uralische und altaische Forschung. (Neue Folge, Bd. 11), S. 273–276.
- Hasselblatt, Cornelius** 1993. Friedrich Scholz: Die Literaturen des Baltikums. Ihre Entstehung und Entwicklung. [Abhandlungen der Rheinisch-Westfälischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 80] Westdeutscher Verlag. Opladen 1990. 356 S., 3 Ktn.) – Zeitschrift für Ostforschung, Nr. 4, S. 600–602.
- Hasselblatt, Cornelius** 2002. Kann man von Estland nach Europa fahren? – Konfrontation und Identifikation. Die finnisch-ugrischen Sprachen und Völker im europäischen Kontext. (Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 59.) Hrsg. von J. Gulya. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, S. 9–17.
- Kaevats, Mihkel** 2010. Põnevuslugu bolševismi alguspäevilt. – Lugu, 5/2010, lk 15.
- Kaints, Holger** 2010. Erik Strandi kronoloogia. – Looming, nr 7, lk 1033–1034.
- Kalnačs, Benediktis, Jūratē Sprindytē, Jaan Undusk** (eds.) 2009. 300 Baltic Writers. Estonia. Latvia. Lithuania. A reference guide to authors and their works. Eds. E. Eglāja-Kristšone, V. Gasiliūnas, A. Mihkelev. Tallinn: Under and Tuglas Literature Centre of the Academy of Sciences; Riga: Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia; Vilnius: Institute of Lithuanian Folklore.
- Katajamäki, Sakari** 2007. Suomen ruotsinkielinen kirjallisuus suomeksi. – Suomenoskirjallisuuden historia II. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1112.) Päätoim. H. K. Riikonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 66–80.
- Kaslas, Bronis J.** 1976. The Baltic Nations – The Quest for Regional Integration and Political Liberty: Estonia, Latvia, Lithuania, Finland, Poland. Pittston, Pennsylvania: Euramerica Press.

- Kruus, Hans** 1938. Eesti ja läti rahvusliku ärkamisliikumise kokkupuuteist. – Eesti Kirjandus, nr 5, lk 225–241.
- Kurman, George** 1972. Literatures in contact: Finland and Estonia. New York: Estonian Learned Society in America.
- Laukkonen, Taisija** 2012. Baltivene kirjandus – kirjutusi eikusilt? – Vikerkaar, nr 9, lk 39–44.
- Laur, Wolfgang** 1972. *Baltisch und Balten*. – Beiträge zur Namenforschung. (Neue Folge, Nr. 7), S. 45–72.
- Lauristin, Marju** 1975 [1965]. Viis visiitkaarti. – Kirjandus kriitiku pilguga. Arvustusi ja aastaülevaateid 1962–1972. Koost K. Kääri. Tallinn: Eesti Raamat, lk 163–171.
- Riikonen, H. K.** (päätoim.) 2007. Suomenoskirjallisuuden historia I, II. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1084, 1112.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2007.
- Rubulis, Aleksis** 1970. Baltic Literature. A Survey of Finnish, Estonian, Latvian, and Lithuanian Literatures. London: The University of Notre Dame Press.
- Sakova-Merivee, Aija** 2014. Ausgraben und Erinnern. Denkbilder des Erinnerns und der moralischen Zeugenschaft im Werk von Ene Mihkelson und Christa Wolf. [Väljakaevamine ja mäletamine. Mälutöö ja moraalse tunnistamise mõttepildid Ene Mihkelsoni ja Christa Wolfi romaanides.] (Dissertationes litterarum et contemplationis comparativae Universitatis Tartuenssis, 13.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Scholz, Friedrich** 1990. Die Literaturen des Baltikums. Ihre Entstehung und Entwicklung. (Abhandlungen der Rheinisch-Westfälischen Akademie der Wissenschaften, Bd. 80.) Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Selart, Anti** 2014. Germanofoobist ökoprohvetiks. Oskar Loorits ja rikutud eestlased. – Vikerkaar, nr 7–8, lk 138–157.
- Talvet, Jüri** 2010. Nobeli komitee võtab riulist Balti kirjanike leksikoni. – Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 381–384.
- Tuglas, Friedebert** 1990. Noorusemälestusi. (Kogutud teosed 6.) Tallinn: Eesti Raamat.
- Velsker, Mart** 2009. Uus kirjandus ja uued lugejad. Mõttevahetus: 00-ndad eesti kirjanduses. – Looming, nr 10, lk 1410–1425.

Cornelius Hasselblatt – PhD fennougristikas, Groningeni Ülikooli soome-ugri keelte ja kultuuride professor 1998–2014, Tartu Ülikooli audoktor, Eesti Teaduste Akadeemia välisliige. Ta on kirjutanud põhjaliku uurimuse eesti kirjanduse tõlke- ja retseptiooniloost („Estonische Literatur in deutscher Übersetzung. Eine Rezeptionsgeschichte vom 19. bis zum 21. Jahrhundert“, Wiesbaden 2011) ning mahuka ja seni kõige uuema Eesti kirjandusloo („Geschichte der estnischen Literatur. Von den Anfängen bis zur Gegenwart“, Berlin, New York 2006, eesti keeles 2016). Äsja ilmus tema uurimus „Kalevipoeg Studies. The Creation and Reception of an Epic“, Helsinki 2016).

E-post: [cornelius\[at\]hasselblatt.com](mailto:cornelius[at]hasselblatt.com)

Does the „Baltic Writer“ Exist?*Cornelius Hasselblatt***Keywords:** Baltic States, literature, translations, regionalism, Finland, Poland

The article takes a closer look at the reference guide *300 Baltic Writers* (Kalnačs jt 2009) which was published in 2009. The initial (and may-be even provocative) question is, whether the concept “Baltic writer” which is introduced here is indeed as clear and senseful as the introduction suggests. In this introduction, some basic problems occur, as can be exemplified through the following quotations: “This reference book presents a hundred of the best-known writers from each of the three Baltic States, starting with the time in the 16th century when the written word first appeared in their national languages, and going on to the twenty-first century (the bibliography goes up to the year 2008). In doing so, it shows the historical and cultural partnerships between the three Baltic countries.” (p. 5) While the first sentence is comprehensible and correct, the second sentence shows a simple logical mistake: one cannot show a unity simply by putting things together. In doing so, one may create a (wishful) unity, i.e. postulate it, but one cannot *show* it. Also one of the following sentences is not convincing, but highly problematic: “For a long time, the writers, poets, playwrights and literary critics of each of these countries have deserved to be introduced to a wider international literary audience as a regional phenomenon.” The notion of “regional phenomenon” is problematic here because the definition of a region is arbitrary and several definitions of the region in question are possible. That is why the following question arise:

1. Is the concept of the “Baltic States” (in the meaning of Estonia + Latvia + Lithuania) as it is presented here the only possibility or are other regional divisions thinkable?

2. If there really is one Baltic regional identity or unity, can this also be seen in the interaction between these countries and cultures, e.g. in the number of mutual translations? Is the interaction among the three larger than with others?

In dealing with the first question it is stressed that the concept of a “Baltic area” is less stable than assumed, and in previous centuries other regions than only Estonia, Latvia and Lithuania were regarded as “Baltic”. In the Middle Ages, when the concept “Baltic” first emerged in the writings of Adam of Bremen (11th century), even Denmark could be part of the “Baltic area”. Later, one can still find concepts where Finland and Poland are part of the “Baltic area” (cf. Kaslas 1976). And indeed, a closer look on the Finnish-Estonian relations on the one hand and the Polish-Lithuanian relations on the other hand reveals that these relationships are certainly at least as strong as those between the so called Baltic states. As research on this topic has been carried out earlier (e.g. Kurman 1972), this question is, however, not investigated here in any great detail.

The second question is divided into two subquestions: How many writers have been translated into the two other languages, and how many have been translated into the languages of the other neighbours? In order to find answers to these questions, all 300 writers have been examined from the viewpoint of translations into other languages. First of all, how are they translated into the two other “Baltic” languages, i.e.: How many Estonian writers are translated into Latvian and Lithuanian; how many Latvian writers are translated into Estonian and Lithuanian; how many Lithuanian writers are translated into Latvian and Estonian. Then, the neighbours of the larger region were taken into the picture: how many translations into Finnish and Polish we can find? And which authors (from which languages) have been translated? Finally the neighbours of the

neighbours, in this case Swedish and Czech, have been considered as well as the four large languages, English, French, German and Russian.

The result was that more “Baltic” writers have been translated into Latvian than into Estonian and Lithuanian (table 2), the conclusion being that neighbours are translated more often than cultures farther away. Therefore we find only three Estonian writers who are translated into Lithuanian only (and not into Latvian), and only two Lithuanian authors who are translated into Estonian only (and not into Latvian, table 1). The most interesting and important result was that Estonian authors are much more translated into Finnish, and respectively Lithuanian authors into Polish (tables 3+4).

As a final result one can state that the “Baltic” concept is too small because the relevant region actually is larger. When compared to the Finnish-Estonian and the Polish-Lithuanian relationship, the Estonian-Latvian-Lithuanian relationship is not really eye-catching.

Cornelius Hasselblatt – PhD in Fennougristics, Professor of Finno-Ugric Languages and Cultures at the University of Groningen 1998–2014, Dr. h.c. of the University of Tartu, corresponding Member of the Estonian Academy of Sciences. Hasselblatt is the author of an exhausting study of the translation and reception history of Estonian literature (*Estnische Literatur in deutscher Übersetzung. Eine Rezeptionsgeschichte vom 19. bis zum 21. Jahrhundert*, Wiesbaden 2011) and a voluminous and the so far newest history of Estonian literature (*Geschichte der estnischen Literatur. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Berlin, New York; Walter de Gruyter 2006, in Estonian 2016). He recently published a study on *The Kalevipoeg* (*Kalevipoeg Studies. The Creation and Reception of an Epic*, Helsinki: Finnish Literature Society. *Studia Fennica Folkloristica* 21, 2016). E-mail: cornelius[at]hasselblatt.com